

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ.
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ВИПУСК XXI

Рівне 2015

ББК
83 Л 43
8

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету : Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. – Вип. XXI / Ред. кол. О. Кирильчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2015. – 155 с.

У збірнику вміщені статті, присвячені ювілею Уласа Самчука та актуальним проблемам української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 15954-4426Р від 19.11.2009 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 5 від 28.05.2015 р.)

Редакційна колегія:

доктор філологічних наук, доцент **ЗАХАРЧУК І. В.** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор філологічних наук, доцент **ТОМЧУК Л. В.** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор філологічних наук, професор **ПОЛЩУК Я. О.** (Київський університет ім. Б.Грінченка)

доктор філологічних наук, професор **КОЧЕРГА С. О.** (Національний університет «Острозька академія»)

доктор філологічних наук, професор **ГНАТЮК М. І.** (Львівський національний університет ім. І.Франка)

Наукові редактори:

кандидат філологічних наук **КРУПКА М.А.**

кандидат філологічних наук **КИРИЛЬЧУК О.М.**

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

УДК 801. 73 : 821. 09(438)

ГЕРМЕНЕВТИЧНА СПЕЦИФІКА ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ БРУНО ШУЛЬЦА

У статті з'ясовується сутність герменевтичного мислення Б. Шульца, засвідчена його літературно-критичною есеїстикою. При цьому доводиться її виразно системний характер, що виявляється в діалогічній співдії таких найголовніших чинників, як антидогматизм, герменевтика індивіда, внутрішній діалогізм, мовно-герменевтичний феномен, власне тлумачне начало. Усі названі аспекти органічно узгоджуються з неповторною оригінальністю та колосальною глибиною проникнення автора в специфіку літературно-мистецьких явищ.

Ключові слова: герменевтика, антидогматизм, мова, тлумачення, діалогізм, герменевтика індивіда.

In the article the essence of hermeneutical thinking of B. Schulz is considered. It's found out on his literary and critical essays. The question is about her definitely systemic nature that is manifested in dialogical accord of such major factors as antydogmatyzm, hermeneutic individual, internal dialogism, linguistic and hermeneutic phenomenon, interpretative principle. All these aspects proper correlate with the unique originality and tremendous depth to comprehend by the author specifics of literary and artistic events.

Key words: hermeneutics, antydogmatyzm, language interpretation, dialogism, hermeneutics of an individual.

Бруно Шульц постає як цілісна творча індивідуальність, основу якої становлять художня проза, образотворче мистецтво, епістолярна спадщина та літературна критика. Перший та два останні з названих аспектів творилися польською мовою, але на терені України, якій видатний єврейський митець та мислитель постійно симпатизував. Усі ж вони органічно взаємодіють між собою, взаємозумовлюють та взаємодоповнюють один одного. Думається, що провідним у цьому плані є момент герменевтики, який більшою чи меншою мірою проектується на кожен із видів самореалізації автора, засвідчуючи справді унікальну глибину та системний характер його художньо-поетичного та філософсько-естетичного мислення. При цьому названий феномен найбільшою мірою простежується саме в літературно-критичних працях, максимально зорієнтованих на рецептивну дію.

На унікальну концептуальну глибину та феноменальну інтуїтивну проникливість критичної есеїстики митця справедливо вказують такі авторитетні вчені, як Є. Фіцовський [3] та М. Кітовська-Лисяк [1]. Думається, що має цілковиту рацію В. Меньок, коли трактує Б. Шульца «...як визначного теоретика й філософа літератури» [2, 166]. При цьому дослідниця переконливо і концептуально глибоко конкретизує свої міркування, простежуючи, найперше, герменевтичну складову в мисленні митця, оприсутнену на рівні літературно-критичної практики: «Це дуже важливий аспект спадщини Шульца, який переважно проходить повз увагу шульцологів, але відкриває ще один, надзвичайно важливий аспект його творчості, котрий визначає перспективу

Шульца у феноменологічно-герменевтичному та інших теоретико-літературних і філософських контекстах поряд із Рікером, Гайдеггером, Інгарденом, Беньяміном, Левінасом, Бартом та іншими видатними мислителями минулого століття, чії ідеї були дотичними до теорії інтерпретації й рецепції літературного тексту та до літературної герменевтики» [2, 166]. Повною мірою поділяючи сказане, зазначимо, що метою нашої статті є встановлення системного характеру герменевтичної концепції автора, котра органічно узгоджується з його неординарною самобутністю.

Б. Шульц застосовує принцип герменевтичної системності у процесі продумування літературно-мистецьких явищ. Критик у праці «Новий поет» формулює напрочуд оригінальне бачення однієї з найголовніших сутнісних рис справжньої поезії, а відтак – і всієї літератури, її постійно оприсутненої сучасності. Прикметно, що цю її конститутивну особливість він пов'язує найперше із мовою. Аналізуючи поезію Юліуша Віта, Б. Шульц зазначає: «У новій збірці «Лампи» Віт позбувається майже всього зовнішнього апарату й баласту мистецтва, відмовляється від строфи і нерідко від рими, повністю заглиблюється у слово, яке видобуває з глибини, прекрасне й сяюче блиском першого удару» [8, 74]. І далі: «Кожне слово народжується зі своєю природною масою, зі своїм власним часом і ритмом, побожно прийняте з природного лона, як плід, що сам відокремлюється від дерева, з єдиною турботою, щоби нічого в ньому не втратилося й не додалося нічого свого» [8, 74].

Б. Шульц реалізує у процесі продумування поезії Юліуша Віта як один із найголовніших аспект антидогматизму. При цьому виправдано встановлює специфіку його співдії з мовним континуумом, що простежується в процесі тлумачення філософсько-естетичної природи авангардизму: «Поетичний авангард визволив інструментарій мови з-під влади колишнього кліше і стереотипного образу, очистив поетичну абетку від колишніх прийомів і тропів, переніс площину рецепції на глибші яруси чутливості» [8, 72]. І далі: «Зробив це не стільки під тиском нових змістів, скільки з почуття нового гатунку поетичної реальності. Тому ця діяльність, що впливала із засадничих і теоретичних переконань, була піонерською, була працею з перебудови апарату поезії» [8, 72]. Антидогматичне сприйняття набуває такого формулювання, що узгоджується із жанровою природою літературно-художньої критики: «Він поставив на ноги метод авангарду, який перед тим ходив на голові» [8, 73].

Критик висловлює оригінальні міркування, котрі базуються на герменевтичній специфіці мислення, у праці «Роман про приязнь». Найперше це стосується такого аспекту герменевтичної системності, як антидогматизм. Автор цілком правомірно вбачає його найголовніше конститутивне значення для постання процесу художнього творення: «Первнева, автентична творчість полягає у подоланні схеми, в розширенні її діапазону, включенні в неї нових елементів – ця творча коректура, цей момент рухомості, поки він не застигне в новій, збагаченій фігурі, ці коливання між старою і новою, ще ризикованою формою і є причиною того бадьорого напрямку думки, того відновлення образу світу, якого очікуємо від доброї книги» [11, 81-82]. Натомість у романі Бернгарда Келлермана «Приязнь», який є предметом критичного розгляду,

простежуються протилежні моменти. А саме: «Оптимізм Келлермана /.../ – це програмний, задалегідь продуманий оптимізм, що пересіває реальність крізь сито цензури *ad usum Delphini*» [11, 81]. І далі: «Ми постійно відчуваємо гарантовану безпеку, якою автор огортає своїх героїв» [11, 81].

Автор вказує на наявність надмірної усталеності в аналізованому творі, яка шкодить його художності, хоча й походить первісно від орієнтації на класичний зразок світового рівня (роман К. Гамсуна «Соки землі»): «Але й на художньому рівні – у змалюванні характерів, ситуацій, перспектив, відкритих углуб життя, книга Келлермана не виходить поза добре відомі шаблони» [11, 81]. І далі: «Келлерман натомість рухається за усталеними схемами, а його роман можна вважати спробою емоційної продуктивності, яка ще ледь зберігається в цих схемах» [11, 82].

Критик висловлює оригінальні погляди герменевтичного характеру в праці «Етта ван Гаардт». Ключовим моментом у продумуванні мистецьких явищ постає аспект герменевтики індивіда: «Одягається з індивідуальною елегантністю, дещо з артистичним покромом, тісно затуляючи сукню на вузькій талії широким шкіряним ременем» [6, 159].

Автор висловлює глибокі міркування про природу людського мислення, що переконливо вказує на герменевтичну специфіку його концептуальності: «Чи ж не Ти мені колись так розумно пояснювала про призвичаєність як послідовний замітник розуміння? Тож тим, які не хочуть розуміти, які не хочуть мислити або яким мислення видається неістинним, – залиши Твою чудову й чарівливу посмішку, і облиш отой чинник, який неухильно продукує призвичаєність» [6, 162].

Б. Шульц порушує питання герменевтики індивіда в праці «Роман про сільського пароха», яка є рецензією на твір Жоржа Бернаноса «Щоденник сільського священика». Він акцентує якраз на тому, що становить сутнісне ядро людинознавства, витлумачене із його найголовніших християнських основ та оприявлене завдяки власне літературній репрезентації: «Це блискуче вторгнення світла у провалля людського життя та його зв'язки з вічними проблемами, яке виводиться зі старих джерел християнського душезнавства» [12, 101]. Аспект герменевтики індивіда був постійно в полі зору представників християнства. Прикметно, що здійснювалося це не лише в площині суто теоретичній, але і в релігійно-екзистенційній, що увиразнює ефект герменевтичної системності в його найбільш приступних та водночас інтерпретаційно продуктивних константах. Автор з цього приводу справедливо зазначає: «Що ж нам відомо про цей жахливий інструмент інтроспекції, вироблений поколіннями святих, справжніх мучеників сумління, котрі під тиском трагічних сумнівів, у безстрашних пошуках найвищої істини стояли на межі людської природи?» [12, 101].

Усі сфери життя постають введеними в силове поле герменевтики індивіда, яке, з одного боку, послідовно конкретизується, з іншого ж, продуктивно теоретизується в узагальненому плані, що забезпечує ще глибше проникнення в процесі витлумачення людської особи: «Герой роману має відкриті очі й чутливе серце до будь-яких проявів суспільної несправедливості,

до страждань і утиску, всі глибини людського болю відомі йому не тільки з власного досвіду, а і з його розширеної свідомості та знання про людське, яким він володіє завдяки призначенню натхненного сповідника й володаря душ» [12, 101]. Момент герменевтики індивіда спрямований у кінцевому підсумку на збагнення власне людського ядра, яке становить конститутивну основу особистості: «Але в очах героя – чистої та вірної душі – справжнім нещастям, суттєвою виразкою є не кривда, не страждання й недоля. Ці справи блякнуть перед грізними небезпеками, які чигають на душу людини, перед вічною боротьбою зі злом, перед драмою, головним сюжетом якої є доля людини» [12, 101].

Художній ефект системної дії антидогматизму постає у зв'язку із зміною знакової природи: «Складається враження, що ми спостерігаємо за людськими справами в якомусь новому, нечуваному, яскравому світлі, наче мантия фактів, звичайної психології, стимулів і мотивів раптом падає і відкриває зовсім іншу, жахливу фізіономію життя, корінь людської долі, її незвіданий ризик і піднесеність» [12, 102]. Аспект герменевтики індивіда переконливо трактується як такий, що введений у ширшу площину відношення-стосунку, яка істотним чином інтенсифікує його сутнісне наповнення, зокрема – через хронотопічні параметри: «І це відбувається не тільки з життям героя, який відкриває нам у своєму щоденнику боротьбу і розпач людини, що веде бій за віру, а з життям кожного, кого доля чи випадковість зіштовхнули з цим недооціненим святим» [12, 102]. Прикметно, що інтерпретація людської особистості постає наслідком її діалогічного зіставлення з ефектом антидогматизму, представленого надмірним доктринерством, що аргументує наявність системного герменевтичного мислення Б. Шульца, його безперечну оригінальність у цьому ключі: «У пронизливому світлі доктрини драматизується й накопичується людське життя, його напруга сягає вічних антиномій» [12, 102].

Автор висловлює міркування колосальної глибини, які первісно засновані на моментів герменевтичного закорінення та в системному плані послідовно проектуються в площину герменевтичної системності, що засвідчується фактом співдії аспекту герменевтики індивіда та антидогматизму, що забезпечує процес істинного продумування: «Те, що сьогодні загальноприйняте, що вважається християнською доктриною, ота редукована, пригладжена, компромісна наука – плід пристосування й адаптації Костелу до вимог життя та панівної влади, позбавлена свого трагічного радикалізму, своєї понаджиттєвої нещадності, – чим же вона є, якщо не блідою тінню, хибною карикатурою ідей Учителя?» [12, 101].

Б. Шульц акцентує на стійких діалогічних відношеннях між текстом художнього твору та реципієнтом, які узгоджуються зі структурою запитання та відповіді, що є істотним чинником у сфері герменевтичної систематики: «Це книга, яку не можна оцінити пасивним естетичним переживанням. Вона вимагає чогось більшого, вимагає глибшої й дієвішої реакції, цілісної й інтегральної відповіді від усього нашого ества» [12, 102]. Безперечним є також зв'язок із рецептивною естетикою, яка постає введеною в ширше смислове поле

онтологічної герменевтики, а також з таким вагомим аспектом останньої, котрий Г.-Г. Гадамер означив як «дієво-історична свідомість».

Критик формулює герменевтичні положення унікальної глибини й оригінальності в роботі «Бруно Шульц до Ст. І. Віткевича». Аналізуючи специфіку власного світосприйняття, він говорить про перебування людини загалом та майбутнього митця зокрема в такому середовищі, яке є значно ширшим за те, що людина може визначати безпосередньо. Звідси – первинна залежність індивіда від такого перебування, котра може асоціюватися, найперше, з герменевтичним трактуванням мови, з тим, що саме вона є всевизначальною, а, отже, тією субстанцією, що забезпечує утворення нових смислів: «Не знаю, як у дитинстві ми доходимо до певних образів, що мають для нас вирішальне значення. Вони відіграють роль тих розчинених ниток, довкола яких формується для нас сенс світу» [4, 28]. Мова здатна витворювати особливу смислову конфігурацію, притаманну окремій людині та прогнозовану в своїй суголосності більшому або ж меншому людському угрупованню. Найважливіше при цьому – їхнє первісне оприсутнення, заданість певною смисловою настановою: «Є змісти, ніби призначені нам, приготовані, що чекають на нас на самому вступі у життя» [4, 28].

Критик формулює фундаментальні закони мистецтва слова, які первісно базуються на його внутрішній інтерпретаційній здатності. При цьому йдеться не про надмірну догматизацію, а про виправдану заданість, що обумовлює специфіку постання справді діалогічних за своєю природою явищ: «Такі образи становлять програму, визначають залізний капітал духу, даного нам дуже рано, у формі передчуттів і напівсвідомого досвіду. Гадаю, вся решта життя витрачається нами на те, щоби зінтерпретувати ці з'яви, переглянути їх у всьому змісті, який здобуваємо, провести крізь усі розпинання нашого інтелекту, на які нас вистачає. Ці ранні образи визначають мистцям межі їх творчості. Їхня творчість є дедукцією готових передумов» [4, 29]. Кожен художній твір містить у своєму світі найголовніші моменти власного тлумачення. Звідси – герменевтичне бачення природи творення істинного митця, який таку процедуру здійснити може: «Потім вони вже не відкривають нічого нового, а тільки вчаться щоразу краще розуміти ще на вступі довіреним їм секрет; їхня творчість є постійною екзегезою, коментарем до того єдиного вірша, що їм був заданий» [4, 29]. Заслуговує на особливу увагу міра проблематизування сутності мистецтва, констатація його постійної незавершеності, що цілковито узгоджується як з його інтерпретаційною природою, так і загалом із гуманітарною специфікою: «Зрештою, мистецтво не розгадує цього секрету до кінця. Він залишається нерозв'язаним. Вузол, на який була зав'язана душа, – це не фальшивий вузол, який можна розплутати, потягнувши за кінець. Навпаки, він зав'язується щоразу міцніше. Ми маніпулюємо ним, досліджуємо напрямок ниток, шукаємо кінця, і з цих маніпуляцій народжується мистецтво» [4, 29].

Думається, що критик має цілковиту рацію, коли зіставляє літературні твори із зразками образотворчого мистецтва. Художня словесність у цьому разі постає справді універсальною, що й розширює відповідним чином її

рецептивну дію: «Своїм матеріалом малюнок окреслює тісніші межі, ніж проза. Тому вважаю, що у прозі я висловився повніше» [4, 29].

Б. Шульц оригінальним чином приходиться до висновку, суголосного з відомою герменевтичною тезою про те, що поезія є більш істинною, ніж власне відомості про істину. Прикметно, що здійснюється це у зв'язку з реалізацією принципу герменевтичного кола, при якому береться до уваги проекція поетичного первня у ширшу – всезагальну – площину: «Різниця глибша. У творі мистецтва ще не обірвана пуповина, що з'єднує його з цілісністю нашої проблематики, у ньому ще нуртує кров таємниці, кінці художніх засобів поринають у ніч, що довкола, і повертаються звідти, сповнені темних флюїдів. У філософській інтерпретації ми отримуємо вже тільки витіснений з цілісності проблематики анатомічний препарат» [4, 29-30].

Б. Шульц висловлює оригінальні міркування герменевтичного спрямування в праці «До Вітольда Гомбровича». Причому здійснює це в надзвичайно невимушеній манері, хоча й з послідовним дотриманням найголовніших моментів герменевтичної системності. Такий ефект спостерігається в продумуванні значення надмірно усталеної визначеності для розгортання людського мислення, котре має виявлятися в процесі діалогічних стосунків: «А Ти вже задалегідь визначив мені лінію, закрив і оточив бічні дороги, щоби вкинути мене на саму середину арени» [5, 22]. І далі: «Від самого початку Ти вселив у мене відразу до основної гри, підготував публіку, облаштував акустику місця, докладно окреслив, чого від мене очікують» [5, 22]. Істотним у цьому зв'язку є момент антидогматизму, який постає в дотепній образній формі: «А що, якби я, *всупереч конвенціям*, виявився биком без честолюбства й амбіцій у душі, якби злегковажив нетерплячістю публіки і відвернувся спиною від пані докторової з Вільчої, до якої Ти мене підштовхуєш, і дивився б на Тебе з войовничо піднятим хвостом? Не для того, аби повалити Тебе з ніг, шляхетний Тореадоре, а для того, аби підняти Тебе на спину, – якщо це не прояв манії величі, – і винести поза межі арени, *її правил і кодексів*» [5, 22]. [Тут і далі при цитуванні курсив наш. – Б. К.].

Антидогматичний аспект поглиблюється і конкретизується, засвідчуючи вагомість герменевтичного начала в загальній літературно-критичній концепції автора: «Але я – щоби докладно це пояснити – не вірю у святий кодекс арен і стартів, легковажу ним і маю його за ніщо – байдуже, що Ти, захоплений ним, забезпечив його тили блискучими вигуками й коментарями – це справді дивне богослужіння, яке піднімається вище предмета свого культу в пустошах і вивертах іронії!» [5, 22-23]. Прикметно, антидогматизм співдіє із власне діалогізмом, котрий є також вагомим герменевтичним чинником. Результатом вирішення непогодження є розмова в її справді герменевтичному розумінні: «Отож Ти погодишся, дорогий Вітольде, щоби ми відмінили оту цікаву кориду і /.../ пліч-о-пліч попрямували – бик і його тореадор – до виходу, на свободу, вільною ходою – *занурені в інтимну розмову*, ще не перетнувши останніх ярусів театру» [5, 23].

Критик формулює герменевтичні за своїм сутнісним наповненням сентенції у роботі «Мученицьке життя малої Деніс», аналізуючи роман

бельгійського письменника Максена ван дер Меєрша «Відбиток Бога». Він у цьому зв'язку вказує на таку найвагомішу рису романної проблематики, як відкритість її, відносну недовирішеність, спрямовану та в позитивному сенсі запрограмовану на довіршення реципієнтом. Звідси, безсумнівно, і суголосність з ідеями рецептивної естетики, котра може поставати в ширшому смисловому полі герменевтики в усій її системній процесуальності: «Увесь труд віднайдення сенсу цього страждання, його прийняття й виправдання автор покладає на читача, полишаючи його з цим тягарем самого, без жодної допомоги» [7, 97]. Воднораз простежується глибинна співдія з аспектом герменевтики індивіда, розширеної до меж міжособистісної сфери та конкретизованої на рівні «автор – персонаж»: «Найінтимніше розуміння душі малої героїні, безпомилкове віднайдення щоразу нових і несподіваних рис і тіней, без найменшого фальшу, без виходу за межі психологічної правди, говорять про широку й глибоку людську компетентність цього надзвичайного автора» [7, 98].

Б. Шульц висловлює оригінальні герменевтичні ідеї, органічно узгоджені з природою герменевтичної систематики, в праці «Три перекладені романи». Характеризуючи роман німецького письменника Е. Ебермайера «Справа Класена», він справедливо зазначає: «Книга сфабрикована холодно, без таланту, без передбачення наслідків власних припущень» [13, 92]. При цьому він апелює до смаків тодішньої читацької публіки, що проектується в площину рецептивної естетики як один з найголовніших власне герменевтичних аспектів: «Навіть дивно, що такого типу романи читаються, приймаються без спротиву, у добрій вірі схвалюються пересічним читачем. Яким невибагливим і примітивним мусить бути людський розум, щоб не бачити обурливого фальшу, серйозно сприймати ті фігури з пап'є-маше, ту психологію – вже не паперову, а солом'яну й конопляну, поклаптиковану з відходів третьосортної літератури» [13, 92]. Прикметно, що інтерпретатор на глибинному рівні спостерігає відсутність найголовнішої константи істинного мистецтва слова – його постійно оприсутнену сучасність: «Найвірогідніше, письменникові не вистачає матеріалу для наповнення ситуацій конкретним м'якушем, не вистачає найістотнішої риси письменника – здатності до оживлення пустої схеми, – тож він наповнює своїх героїв казна-чим, вигаданими інстинктами й жестами, що мають імітувати реакції живої людини, а насправді дратують фальшем і невідповідністю, вибивають з рівноваги, викликають сміх і поблажливість» [13, 92]. [Курсив наш. – Б. К.].

Момент надмірної усталеності справедливо трактується критиком у праці «Роман Йо ван Аммерс-Кюллер» як такий, що унеможлиблює функційність справді герменевтичної системності. Автор виступає з антидогматичних позицій, що засвідчує його незгода з художньо-концептуальними настановами письменниці, реалізованими безпосередньо в тексті: «Патос заштампованих фраз, виголошування звичних гасел, здається, захоплює пані Аммерс-Кюллер, паралізує її критицизм» [10, 93].

Б. Шульц виявляє зацікавлення тими художніми системами, які фіксують посилену увагу до художнього хронотопу, зокрема – до хронотопу зустрічі,

його інтенсифікації, яка є герменевтичною за своєю природою, що забезпечується дією аспекту герменевтики індивіда. Це виразно простежується в праці «Отава» Жіоно». Критик справедливо наголошує на знанні письменником людської природи саме в тих параметрах, які узгоджуються із герменевтичною системністю: «Жіоно розуміє не лише речі і стихії – він знає людину. Знає її найменші прояви і сплески, знає її найглибше дно, де велика самотність знімає з неї паволоку марнославства, де вітри гірської пустелі влущують з неї всі нашарування, всю строкатість нікчемності» [9, 95]. При цьому спостерігається увиразнення сприйняття людського індивіда в його найголовнішій сутності, що також постає невіддільним від його хронотопічної екзистенції: «Там, у нетрях, у справжньому сам на сам з природою, люди стають звичайними й однорідними, як вода, як земля, як вітер» [9, 95].

Отже, літературно-критичні праці Б. Шульца засвідчують наявність герменевтичних концепцій, які мають виразно системний характер, що виявляється в діалогічній взаємодії таких аспектів, як антидогматизм, мовно-герменевтичний феномен, аспект герменевтики індивіда, внутрішній діалогізм і, безперечно, власне тлумачне начало, які органічно взаємодіють у межах герменевтичної системи, забезпечуючи структурування художньо-філософського мислення автора.

Джерела:

1. Кітовська-Лисяк М. Шульц-критик / М. Кітовська-Лисяк // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 5-12.
2. Меньок В. Слово від перекладача / В. Меньок // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 166-168.
3. Фіцовський Є. Регіони великої ересі та околиці / Є. Фіцовський ; пер. з польськ. А. Павлишина. – К. : Дух і літера, 2010. – 544 с.
4. Шульц Б. Бруно Шульц до Ст. І. Віткевича / Б. Шульц // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 28-32.
5. Шульц Б. До Вітольда Гомбровича / Б. Шульц // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 22-27.
6. Шульц Б. Егга ван Гаардт / Б. Шульц // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 159-163.
7. Шульц Б. Мученицьке життя малої Деніс / Б. Шульц // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 97-98.
8. Шульц Б. Новий поет / Б. Шульц // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 72-76.

9. Шульц Б. «Отава» Жюно / Б. Шульц // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 95-96.
10. Шульц Б. Роман Йо ван Аммерс-Кюллер / Б. Шульц // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 93-94.
11. Шульц Б. Роман про приязнь / Б. Шульц // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 81-82.
12. Шульц Б. Роман про сільського пароха / Б. Шульц // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 101-102.
13. Шульц Б. Три перекладені романи / Б. Шульц // Шульц Б. Літературно-критичні нариси / опрацювання та передмова М. Кітовської-Лисяк ; пер. з пол. та післямова В. Меньок. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 89-92.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. *Улас Самчук і українська естетична свідомість*

Тхорук Раїса. Параметри міфологізації художнього світу роману «Темнота» Уласа Самчука	4
Усач Наталія. Часова організація трилогії «Ост» («Морозів хутір», «Темнота», «Втеча від себе») Уласа Самчука.....	18
Хомеча Наталія. Топографія спогаду: діалогія Уласа Самчука «На білому коні», «На коні вороному».....	24

РОЗДІЛ II. *Питання поезики*

Кочерга Світлана. Поезія і/як писанкарство: інтермедіальність художнього світу Оксани Лятуринської.....	38
Кир'янчук Богдан. Герменевтична специфіка літературно-критичного мислення Бруно Шульца	46
Сергійчук Зоряна. Досвід смерті як іманента герменевтики індивіда фентезійного серійного роману про Гаррі Поттера.....	55
Мирончук Інна. Прийом маски та авторська ідентичність у прозі Богдана Бойчука	60

РОЗДІЛ III. *Тексти і контексти*

Захарчук Ірина. Советська ідентичність сталінської доби: соціальні практики, емоційний ресурс та приватний досвід.....	71
Антипчук Надія. Художній світ драматургії Любові Яновської	82
Крупка Мирослава. Модель жіночої соціалізації у повісті Галини Журби «Зорі світ заповідають...».....	89
Кир'янчук Ігор. Духовний код книги Михайла Ореста «Душа і доля».....	102

РОЗДІЛ IV. *Компаративна критика*

Бестюк Ірина. Марш як музичний маркер «імперії мегаломанії» («Марш Радецького» (1932) Йозефа Рота і «Долина май» (1933-1935) Олексія Кундзіча).....	109
Кирильчук Олександр. Образ Іншого у прозі Михайла Коцюбинського.....	117
Іванова Анна. Контактуючи з Іншим: презентація образів інших націй та формування автообразу у романах Людмили Коваленко.....	126

РОЗДІЛ V. *Дидактичні парадигми української літератури*

Романишина Наталія. Методика використання письменницької критики в аналізі невеликого епічного твору (на прикладі творчості Уласа Самчука)...	134
Полюхович Любов. Проблема формування літературних компетентностей школярів (за Борисом Степанишином).....	144
<i>ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ</i>	154

Наукове видання

*Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету*

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ.
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО**

Випуск XXI

Упорядкування
та наукове редагування
*Олександр КИРИЛЬЧУК
Мирослава КРУПКА*

Комп'ютерна верстка та макет
Микола ВОЙТОВИЧ

Відповідальний за випуск
Олександр КИРИЛЬЧУК

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету: Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. – Вип. XXI / Ред. кол. О. Кирильчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2015. – 155 с.

**ББК 83
Л 43
8**

Підписано до друку 10.06.2015 р.
Формат 60x84. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman Cyr.
Умови, друк. арк. 9,17. Наклад 300 прим. Зам. № 29.

Видавничі роботи:
кафедра української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
33001, м. Рівне, вул. Остафова, 37, каб. 404.

Друкарські роботи:
СПД Войтович М.А.
33001, Рівне, вул. Петра Могили, 28
тел (0362) 63-18-56
Свідоцтво про держреєстрацію:
Серія ВОО № 824666 від 17.07.2003 р.